

İşletim Sistemlerine Giriş

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock)

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Tespiti

2- Her tipten birden fazla kaynak için ölümcül kilitlenme tespiti

Matris temelli bir algoritma kullanılır.

Süreçler **P1-PN** olsun.

Elimizdeki kaynakların sınıflarını **E_i ($1 \leq i \leq m$)** şeklinde isimlendirelim.

E var olan kaynak vektörüdür. Her kaynaktan var olan örnek sayısını verir. Örneğin **E₁** disket sınıfı olsun.

E₁=2 elimizde 2 adet disket sürücüsü olduğunu gösterebilir.

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Tespiti

Belirli bir anda bu kaynaklardan süreçlere tahsis edilmiş veya kullanılabilir olabilir.

A vektörü kullanılabilir olan kaynakları gösterebilir. A_i i. sınıf kaynaktan kullanılabilir kaç tane örnek olduğunu gösterebilir.

Eğer $A_1=0$ ise, disket sürücüsünden kullanılabilir yok demektir.

Tüm disket sürücülerini şu anda kullanılıyor.

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Tespiti

Algoritmada iki adet matris kullanılır.

C = mevcut anda süreçlere tahsis edilmiş kaynaklar matrisidir.

R = süreçlerin istedikleri kaynakları ve sayılarını gösteren matristir.

C nin her satırı bir sürece karşılık gelir. Bu satırın sütunları, sürecin sahip olduğu kaynakları göstermektedir.

C_{ij} = j kaynağından i sürecinde kaç adet var.

R_{ij} = i sürecinin j kaynağından kaç adet istediğini gösterir.

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Tespiti

Varolan kaynaklar

Resources in existence

$(E_1, E_2, E_3, \dots, E_m)$

Kullanılabilir kaynaklar

Resources available

$(A_1, A_2, A_3, \dots, A_m)$

Mevcut anda kaynak tahsis matrisi

Current allocation matrix

$$\begin{bmatrix} C_{11} & C_{12} & C_{13} & \dots & C_{1m} \\ C_{21} & C_{22} & C_{23} & \dots & C_{2m} \\ \vdots & \vdots & \vdots & & \vdots \\ C_{n1} & C_{n2} & C_{n3} & \dots & C_{nm} \end{bmatrix}$$

Row n is current allocation to process n

Süreçlerin kaynak isteklerini gösteren matris

Request matrix

$$\begin{bmatrix} R_{11} & R_{12} & R_{13} & \dots & R_{1m} \\ R_{21} & R_{22} & R_{23} & \dots & R_{2m} \\ \vdots & \vdots & \vdots & & \vdots \\ R_{n1} & R_{n2} & R_{n3} & \dots & R_{nm} \end{bmatrix}$$

Row 2 is what process 2 needs

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Tespiti

Her sürece başlangıçta işaretlenmemiş denilir.

Algoritma ilerledikçe süreçler işaretlenir.

İşaretlenmiş süreç çalışmasını sonuna kadar tamamlayabilecek anlamına elmektedir.

Algoritma bittiğinde eğer işaretlenmemiş süreç varsa, bu süreçler ölümcül kilitlenmiştir.

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Tespiti

Algoritma:

- 1-İşaretli olmayan süreç ara. Bu sürecin R matrisindeki tüm istekleri A dan küçük veya eşit olmalıdır.
- 2- Bu şekilde bir süreç var ise C deki bu sürece karşılık gelen satırın değerlerini A ya ekle. Bu süreci işaretle ve 1. adıma git.
- 3-Böyle bir süreç yoksa algoritma sonlandırılır.

Algoritma bittiğinde işaretli olmayan süreçler ölümcül kilitlidir.

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Tespiti

Örnek:

	disket	yazıcı	tarayıcı	cdrom
$E =$	4	2	3	1

Toplam kaynak sayıları

Kullanılabilir kaynaklar

$$A = (2 \quad 1 \quad 0 \quad 0)$$

Mevcut tahsis edilmiş kaynaklar

$$C = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 & 0 \\ 2 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 2 & 0 \end{bmatrix}$$

Süreçlerin kaynak istekleri

$$R = \begin{bmatrix} 2 & 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 0 \\ 2 & 1 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Tespiti

Örnek: $E = (4 \quad 2 \quad 3 \quad 1)$ $A = (2 \quad 1 \quad 0 \quad 0)$

disket yazıcı tarayıcı cdrom

$$C = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 & 0 \\ 2 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 2 & 0 \end{bmatrix} \quad R = \begin{bmatrix} 2 & 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 0 \\ 2 & 1 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

Bu örnekte 3 süreç ve 4 kaynak bulunmaktadır.

1. sürecin: 1 tarayıcısı

2. sürecin: 2 disket sürücüsü ve 1 cdromu vardır.

3. sürecin: 1 yazıcısı ve 2 tarayısı

R matrisinden istekleri karşılanabilen bir süreç var mı yok mu incelenir.

3. sürecin istekleri karşılanır. Bu süreç seçilir, işaretlenir ve sahip olduğu kaynaklar iade edilir.

A=(2 2 2 0) olur. Bu adımda 2. süreç çalıştırılır.

A=(4 2 2 1)

Kalan süreç de çalıştırılır. Sistemde ölümcül kilitlenme yoktur.

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Tespiti

Algoritma:

- 1-İşaretli olmayan süreç ara. Bu sürecin R matrisindeki tüm istekleri A dan küçük veya eşit olmalıdır.
- 2- Bu şekilde bir süreç var ise C deki bu sürece karşılık gelen satırın değerlerini A ya ekle. Bu süreci işaretle ve 1. adıma git.
- 3-Böyle bir süreç yoksa algoritma sonlandırılır.

Algoritma bittiğinde işaretli olmayan süreçler ölümcül kilitlidir.

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Onarımı

Algoritma bir ölümcül kilitlenme tespit etmiş ise ne yapılmalıdır ?

1. Keserek onarma (Recovery through preemption)

Bazı durumlarda kaynağı geçici olarak sahibinden alıp başkasına vermek mümkün olabilir. Bu tip durumlarda sisteme el ile müdahale yapılması genellikle gerekmektedir.

Örneğin; Bir yazıcı başkasına kesilerek verilebilir. Yazıcı askıya alınır. Yazdırmış olduğu kağıtlar bir yere konulur. Yazıcı başka bir sürece verilir. Bu sürecin çalışması bittiğinde eski sürece geri dönlür. Bu şekilde onarım oldukça zordur.

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Onarımı

2. Geri alarak onarma (Recovery through rollback)

Sistem tasarımcıları ve işleticileri sistemde ölümcül kilitlenmelerin olası olduğunu biliyorsa, süreçler için periyodik olarak kontrol noktaları oluştur.

Kontrol noktası sürecin mevcut durumunun bir dosya ya yazılmasıdır. Bu şekilde süreç daha sonra bu noktadan çalışmasına devam edebilir. Kontrol noktası sürecin bellek görünümünü ayrıca kaynaklarının durumunuda içermelidir. Her kontrol dosyası farklı dosyaya yazılır. Ölümcül kilitlenme halinde hangi kaynaklara ihtiyaç olduğu belirlenir. Bu kaynaklar sahibinden alınır ve ihtiyaç duyana verilir. Kaynakların işleri bittiğinde alındıkları süreç kontrol noktasından itibaren tekrar çalıştırılmaya başlanır.

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock) Onarımı

2. Öldürerek onarma (Recovery through killing process)

Kaba fakat en kolay yol bir veya birden fazla sürecin öldürülmesidir.

Bir döngü deki süreci öldürerek ölümcül kilitlenme çözülebilir.

Döngü dışındaki bir süreci öldürmek de ölümcül kilitlenmeyi çözebilir.

En iyisi tekrar çalıştırılması problem oluşturmayacak olan sürecin öldürülmesidir.

Ölümcül Kilitlenmeden Kaçınma (Deadlock avoidance)

Ölümcül hata tespitinde, sürecin ihtiyaç duyduğu tüm kaynakları R matrisinde verdiğini varsaydık.

Bir çok sistemde kaynaklar belirli bir çalışma anında istenirler.

Sistem istenilen kaynağın verilmesinin güvenli olup olmadığına karar vermelidir.

Güvenli ve Güvensiz Durum

Herhangi bir zaman anında sistemin durumu E,A vektörleri ve C,R matrisleri ile gösterilir. Eğer A durumu ölümcül kilitli değilse sistem güvenlidir.

Örneğin tek bir kaynak için durumu inceleyelim. Elimizde bu kaynaktan 10 adet olsun. Aşağıda A,B,C süreçlerinin durumları gösterilmektedir.

Has Max			Has Max			Has Max			Has Max			Has Max		
A	3	9	A	3	9	A	3	9	A	3	9	A	3	9
B	2	4	B	4	4	B	0	—	B	0	—	B	0	—
C	2	7	C	2	7	C	2	7	C	7	7	C	0	—
Free: 3			Free: 1			Free: 5			Free: 0			Free: 7		
(a)			(b)			(c)			(d)			(e)		

Buradaki durum güvenlidir, çünkü tüm süreçlerin tamamlanmasına imkan veren seçim sırası bulunur.

Güvenli ve Güvensiz Durum

Has Max		
A	4	9
B	2	4
C	2	7

Free: 2

Has Max		
A	4	9
B	4	4
C	2	7

Free: 0

Has Max		
A	4	9
B	—	—
C	2	7

Free: 4

Buradaki durum güvensiz bir durumdur.

Tek kaynak için Banker Algoritması

Örneğin, kaynağımız 10 adet disket sürücüsü olsun ve elimizde 4 adet süreç bulunsun(A,B,C,D süreçleri).

Algoritma süreçlerden her istek geldiğinde, kaynağın verilmesinin güvenli olup olmadığını kontrol eder.

Güvenli ise kaynak tahsis edilir, değilse bu istek ertelenir.

Has Max		
A	0	6
B	0	5
C	0	4
D	0	7

Free: 10

Has Max		
A	1	6
B	1	5
C	2	4
D	4	7

Free: 2

Has Max		
A	1	6
B	2	5
C	2	4
D	4	7

Free: 1

Birden fazla kaynak için Banker Algoritması

C=

A	3	0	1	1
B	0	1	0	0
C	1	1	1	0
D	1	1	0	1
E	0	0	0	0

Tahsis edilmiş kaynaklar

R=

A	1	1	0	0
B	0	1	1	2
C	3	1	0	0
D	0	0	1	0
E	2	1	1	0

İhtiyaç duyulan kaynaklar

$E = (6342)$ Sistemde var olan kaynaklar
 $P = (5322)$ Tahsis edilmiş kaynaklar
 $A = (1020)$ Kullanılabilir kaynaklar

1. R matrisinden ihtiyaç duyulan kaynaklar aranır. Eğer bu satırlarda A vektöründen daha küçük bir satır yoksa sistem öümcül kilitlidir.
2. Bu sürecin tüm istekleri aynı anda karşılansın. Tüm sahip oldukları A vektörüne eklenir.
3. 1-2 adımlarını tüm süreçler sonlandı olarak işaretleninceye kadar tekrar edelim.

İşletim Sistemlerine Giriş

Ölümcül Kilitlenme (Deadlock)